

СТАНОВИЩЕ

за защита на дисертация на тема:

„Психологически подход за превенция на рисковото поведение във Военновъздушните сили“

на Жулиета Стефанова Танева, докторант към Катедра „Психология и лидерство“, факултет „Национална сигурност и отбрана“ на ВУ „Г. С.Раковски“, за присъждане на образователна и научна степен "Доктор", по научна специалност 3.2. "Психология" с научен ръководител доц. д-р

Румяна Карева

ДП „Военна психология“

1. Данни за докторанта.

Жулиета Танева завършва през 1998г. МУ – София, спец. „Акушерство“, по-късно СУ – бакалавър по Специална педагогика и 2004г. - ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, магистър по клинична психология. От 2018 г. до 2021 г. е докторант чрез самостоятелна подготовка за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ във ВА „Г. С. Раковски“, област на висшето образование 3. „Социални, стопански и правни науки“, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма „Военна психология“. До СБАЛАГ „Майчин дом“ е акушерка в отделение „Неонатология“, в периода 2004-2014 е психолог във Военномедицинска Академия – София – в отделение „Авиационна и обща психология“, а от 2014г е в Командване на Военновъздушните сили – психолог в сектор „Защита на силите“ в отдел „Операции“. Оттук и интересът към проблематиката на дисертационното изследване. В автобиографията е посочена допълнителна квалификация по Когнитивно-

поведенческа терапия. В професионален и образователен маршрут се забелязва последователност.

2. Данни за дисертацията.

Изборът на темата на дисертационното проучване не само е интересен, но и попадащ точно в полето на приложна дейност в докторската програма „Военна психология“. Актуалността ѝ произтича от необходимостта всеки специалист във Военновъздушните сили да съобразява собственото си поведение с факторите на риска, запазвайки себе си и осигурявайки надеждна защита и на екипа, в който работи. Извеждането на превантивни мерки на организационно, индивидуално и групово ниво е предпоставка за адекватен анализ на рисковите ситуации и предвиждане на поведението на всеки от военнослужещите във ВВС.

По процедурата няма нарушения и несъответствия с нормативната база на Република България и на ВУ „Г.С.Раковски“. Наукометричните показатели са покрити напълно. Наличен е документ за оригиналност и достоверност – документ, наречен „Пълен доклад“.

3. Анализ на дисертационното изследване и автореферата.

В структурно отношение дисертационният проект има класически вид – въведение, три логически свързани глави, обсъждане, заключение, изводи и предложения и използвана литература, разположени на 166 страници, от които 140 са основен текст, таблици и графики. Напълно съответства на изискванията за такъв жанр научно проучване. Направеното изследване е представено в 42 таблици и 2 фигури. Списъкът на използваната литература включва 115 източници, от които 20 на български и 95 на чуждестранни автори, релевантни на интерпретираната проблематика. Приложението включва изследователският инструментариум.

Във **Въведението** докторантката поставя въпроса за актуалността и социалната значимост на проблема, задава необходимостта от написването на труда и формулира целта, задачите, обект, предмет, хипотезите, докторската теза, приложимостта и ограниченията, свързани с труда. Определям темата като дисертабилна и най-вече – внедрима в практиката.

Първата глава: „Психология на рисковото поведение“ представлява теоретичен обзор на дефинитивните характеристики на основните понятия, свързани с дисертацията. Изяснени са основните характеристики на рисковото поведение, видовете рисково поведение и превенцията му във ВВС. Обстойно са представени водещите теоретични обяснителни модели за явлението и близки до него конструкти, като е представен и структурен модел за изследването му от позицията на Голямата петорка в сравнителен план. Добро впечатление правят обобщенията след всяка глава, тъй като не са логически мост към последващата.

Втората глава: „Дизайн на емпиричното изследване на рисковото поведение във ВВС“ представя програмата на добре планираното и изпълнено емпирично проучване, като ясно и точно са формулирани цел, задачи, хипотези, предмет, обект, процедури и етапи на провеждане. Методическият инструментариум е адекватно подбран и прецизно описан, като са адаптирани и методики за изследване на личността. Работните хипотези са изключително добре прецизирани. Аз не познавам толкова подробно разписано, онагледено и коректно представяне на дизайн на изследване, което включва 158 представители от ВВС и 259 души за цялото му провеждане.

Третата глава: „Резултати от емпиричното изследване на рисковото поведение във ВВС“ е презентация на получените данни, зависимости и тяхното интерпретиране. От приложените методики са изведени различни зависимости, заложи в хипотезите, като статистическите данни и последвалите анализи са коректно

интерпретирани, дисциплинирано подредени. Визуализирането на резултатите подпомага възприемането на основният текст, който се отличава с логическа последователност, научна обосновааност и кохерентност. Адмирации заслужават структурираните профили на личности според склонността към рисково поведение във ВВС с кратко и съдържателно описание на поведенческите изяви и с изведени превантивни мерки /три профила/.

В **Обсъждане** са систематизирани основните изводи и заключения, свързани с дисертационното изследване, ограниченията и трудностите, съпътстващи реализацията му, научния му принос, както и посоки за бъдещи подобни изследвания.

В **Заключение** докторантката ни насочва към приложимостта на дисертацията в пряката работа на ВВС, а в **Изводи и предложения** акцентът е поставен върху бъдещи изследвания.

Авторефератът напълно съответства на дисертацията и в съкратен вид представя основните моменти от нея.

По темата на дисертацията са направени 6 публикации в научни издания – 1 бр. студия и 5 бр. статии. Посочени са и участия множество научни форуми – конференции и проекти – национални и международни.

4. Научни приноси.

Приемам формулираните от докторанта приноси и ги коментирам по следния начин:

1. Направен е стойностен анализ на наличните теоретични обяснителни модели за рисковото поведение и близките до него конструкти, като тези анализи са съотнесени към ВВС.

2. Проведеното емпирично изследване е прецизно композирано и изпълнено и получените данни са представителни, аналитично поднесени

и са с висока степен на приложимост за различни специалисти, работещи с в сферата на военното дело.

3. Адаптирани са две методики за целите на дисертационното изследване с висока степен на приложимост – Въпросник за Голямата петорка и Въпросник за рисковото, импулсивно и саморазрушително поведение.

4. Реализираното проучване задълбочава емпиричните знания, относно превантивната работа, свързана с рисковото поведение при ВВС.

5. Кратките и съдържателни анализи след всяка глава допринасят за допълнителното осмисляне на изложението на докторантката. Същото може да се каже и за дискусиите, които са „отворени“ при анализите на всеки един от рисковите фактори.

6. Изведените профили на личности според склонността към рисковото, импулсивно и саморазрушително поведение са приложими в практиката на авиационните психолози от ВВС.

7. Отчетени са спецификите на работа в системата на Военновъздушните сили и са предложени мерки за превантивна психологическа работа на индивидуално, групово и организационно ниво.

5.Бележки и препоръки.

Към труда нямам забележки и въпроси, освен препоръка да бъде издаден като книжно тяло, защото определено смятам, че ще бъде полезен за специалистите и работещите във ВВС. Известна заявка за бъдещи изследвания аз намирам в раздела Изводи и предложения.

6.Обобщение.

Общото впечатление за труда е, че той представлява добре обмислено, задълбочено изследване, подплатено с достатъчен брой източници за теоретична основа, с оригинално структурирано и изпълнено

емпирично изследване, поднесено на строго научен и в същото време разбираем език, с достатъчно представителна извадка и обобщения и изводи - премерени и практически ориентирани.

7.Заключение.

На основата на гореизложения анализ, предлагам на уважаемите членове на Научното жури да дадем положителна оценка на дисертационния труд на Жулиета Танева на тема: **„Психологически подход за превенция на рисковото поведение във Военновъздушните сили“** и да присъдим ОНС „Доктор“ по Професионално направление 3.2. Психология в докторска програма „Военна психология“ към Катедра „Психология и лидерство“ на факултет „Национална сигурност и отбрана“ на ВУ „Г.С.Раговски“, като аз ще гласувам „ЗА“.

28.07.2023г.
Гр. В.Търново

Изготвил:
/проф. дн Кр.Петрова/

OPINION

for the defense of a dissertation on:

"A Psychological Approach to the Prevention of Risky Behavior in the Air Force"
of Julieta Stefanova Taneva, doctoral student at the Department of Psychology and
Leadership, Faculty of National Security and Defense of the University of G. S. Rakovski"
for awarding the educational and scientific degree "Doctor", in a scientific specialty
3.2. "Psychology" Supervisor Assoc. Dr. Romyana Kareva DP "Military Psychology"

1. Data on the doctoral student.

Julieta Taneva graduated in 1998. MU - Sofia, specialty "Midwifery", later SU - bachelor in Special Pedagogy and in 2004 - VTU "St. St. Cyril and Methodius", master's degree in clinical psychology. From 2018 to 2021, he is a doctoral student through independent preparation for the acquisition of the educational and scientific degree "doctor" at the BA "G. S. Rakovski", area of higher education 3. "Social, economic and legal sciences", professional direction 3.2. Psychology, Doctoral Program "Military Psychology". At SBALAG "Maichin dom" she is a midwife in the "Neonatology" department, in the period 2004-2014 she is a psychologist at the Military Medical Academy - Sofia - in the "Aviation and General Psychology" department, and since 2014 she is in the Air Force Command - a psychologist in the "Force Protection' in the Operations Department. Hence the interest in the issues of dissertation research. An additional qualification in Cognitive Behavioral Therapy is indicated in the CV. Consistency is noticeable in professional and educational route.

2. Data for the dissertation.

The choice of the topic of the dissertation research is not only interesting, but also falls right into the field of applied activity in the doctoral program "Military Psychology". Its relevance stems from the need for each specialist in the Air Force to adjust his own behavior to the risk factors, preserving himself and providing reliable protection for the team in which he works. The introduction of preventive measures at the organizational, individual and group level is a prerequisite for an adequate analysis of risk situations and predicting the behavior of each of the servicemen in the Air Force.

According to the procedure, there are no violations and inconsistencies with the normative base of the Republic of Bulgaria and of the G.S. Rakovski VU. Scientific metrics are fully covered. An originality and authenticity document is available - a document called the "Full Report".

3. Analysis of the dissertation research and the abstract.

In terms of structure, the dissertation project has a classic appearance - introduction, three logically connected chapters, discussion, conclusion, conclusions and proposals and references, spread over 166 pages, of which 140 are main text, tables and graphs. It fully meets the requirements for such a genre of scientific research. The research done is presented in 42 tables and 2

figures. The list of used literature includes 115 sources, of which 20 in Bulgarian and 95 by foreign authors, relevant to the interpreted issues. The application includes the research toolkit.

In the **Introduction**, the doctoral student poses the question of the relevance and social significance of the problem, sets the necessity of writing the work and formulates the purpose, tasks, object, subject, hypotheses, doctoral thesis, applicability and limitations related to the work. I define the topic as dissertationable and, above all, implementable in practice.

The **third** chapter: "Results of the empirical study of risky behavior in the Air Force" is a presentation of the obtained data, dependencies and their interpretation. From the applied methods, various dependencies embedded in the hypotheses were deduced, and the statistical data and the subsequent analyzes were correctly interpreted, disciplinedly arranged. Visualization of the results supports the perception of the main text, which is distinguished by logical consistency, scientific validity and coherence. Admirations deserve the structured profiles of individuals according to the propensity for risky behavior in the Air Force with a short and concise description of the behavioral manifestations and with derived preventive measures /three profiles/.

The **Discussion** systematizes the main findings and conclusions related to the dissertation research, the limitations and difficulties accompanying its implementation, its scientific contribution, as well as directions for future similar research.

In the **Conclusion**, the PhD student directs us to the applicability of the dissertation in the direct work of the Air Force, and in **Conclusions and Suggestions**, the emphasis is placed on future research.

The **abstract** fully corresponds to the dissertation and presents its main points in abbreviated form.

On the topic of the dissertation, 6 publications were made in scientific publications - 1 issue. studios and 5 pcs. articles. Participation in numerous scientific forums - conferences and projects - national and international are also indicated.

4. Scientific contributions.

I accept the contributions formulated by the doctoral student and comment on them as follows:

1. A value analysis of the available theoretical explanatory models for risk behavior and related constructs was made, and these analyzes were related to the Air Force.

2. The conducted empirical research is precisely composed and executed and the data obtained are representative, analytically presented and have a high degree of applicability for various specialists working in the field of military affairs.

3. Two methodologies were adapted for the purposes of the dissertation research with a high degree of applicability - Questionnaire for the Big Five and Questionnaire for risky, impulsive and self-destructive behavior.

4. The conducted study deepens the empirical knowledge about preventive work related to risky behavior in the Air Force.

5. The short and meaningful analyzes after each chapter contribute to the additional understanding of the presentation of the doctoral student. The same can be said about the discussions that are "open" in the analyzes of each of the risk factors.

6. The derived personality profiles according to the tendency to risky, impulsive and self-destructive behavior are applicable in the practice of aviation psychologists from the Air Force.

7. The specifics of work in the Air Force system are reported and measures for preventive psychological work at the individual, group and organizational level are proposed.

5. Notes and recommendations.

I have no comments or questions about the work, except for the recommendation that it be issued as a book body, because I definitely think that it will be useful for specialists and those working in the Air Force. A known request for future research I find in the Conclusions and Suggestions section.

6. Summary.

The overall impression of the work is that it is a well-thought-out, in-depth study, supported by a sufficient number of sources for a theoretical basis, with an original structured and executed empirical study, presented in a rigorously scientific and at the same time understandable language, with a sufficiently representative sample and generalizations and conclusions - measured and practically oriented.

7. Conclusion.

On the basis of the above analysis, I propose to the respected members of the Scientific Jury to give a positive assessment to the dissertation work of Julieta Taneva on the topic: "Psychological approach to the prevention of risky behavior in the Air Force" and to award the ONS "Doctor" in Professional direction 3.2. Psychology in the doctoral program "Military Psychology" at the "Psychology and Leadership" Department of the "National Security and Defense" Faculty of the G.S. Ragovski University, and I will vote "YES".

28.07.2023
City. V. Tarnovo

Prepared by:
/Prof. Kr. Petrova/